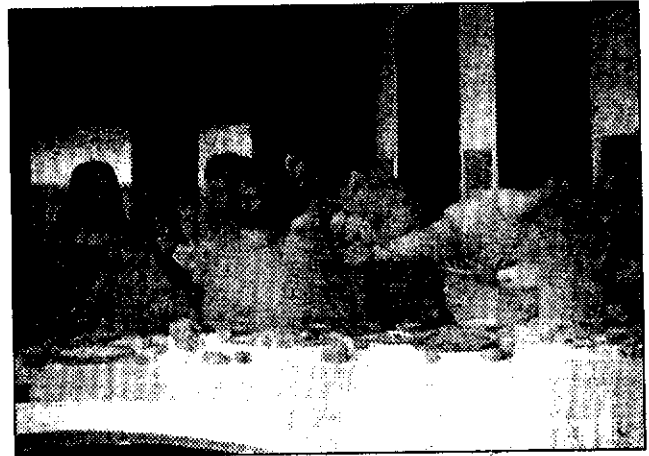

نجات حواریون از یک اشتباه تاریخی

مرمت نابلوی شام آخر، مهم‌ترین مرمت تاریخی قرن بیستم ترجمه میراندا معاونی

شام آخر، اثر لئوناردو داوینچی (۱۵۱۹-۱۴۵۴) یکی از معروف‌ترین آثار هنری جهان به شمار می‌رود. این اثر به سفارش صومعه سانتا مارا داله گراسی در ایتالیا و در ابعاد ۹/۱۰ متر عرض و ۴/۲۰ متر ارتفاع بر روی دیوار سالن غذاخوری نقاشی شده و کار بر روی آن به مدت ۴ سال (۱۴۹۸-۱۴۹۴) به طول انجامید. اما داوینچی برای کار بروی این اثر از گچ خشک استفاده کرد، کاری که هم‌عصران او خلاف آن را انجام می‌دادند و به همین دلیل سال‌ها بعد این نقاشی ورقه‌ورقه شد. و اکنون با همت مرمت‌کاران ایتالیایی این نقاشی بازسازی شده و پس از ۲۲ سال درهای صومعه بر روی علاقه‌مندان

گشوده شده است.

نابلوی شام آخر اثر لئوناردو داوینچی، نقاش ایتالیایی، که در آن حضرت مسیح (ع) را با جمعی از حواریون نشان می‌دهد. مطمئناً اثری نبوده که داوینچی نسبت به عواقب آن فکر کرده باشد. طراحی این اثر با سنگ صورت گرفت و پس از آن رنگ‌های متفاوت به آن جان بخشید. اما پس از گذشت سالیانی چند وجود همان رنگ‌های متفاوت، رطوبت و گل سبب پوسیدگی و از بین رفتن این اثر هنری شد.

سفارش این نقاشی توسط لودوویک مورو اسقف صومعه سانتا مارا داله گراسی به این هنرمند چیره‌دست داده شد. قصد آن‌ها از انجام چنین کاری زیباتر کردن سالن غذاخوری صومعه بود. سرانجام اثر معروف شام آخر در حالی که حضرت مسیح (ع) بر خیانت یکی از حواریون خود گواهی می‌دهد، بر روی دیوار سالن غذاخوری صومعه نقش بست. تنها ۴ سال از وقت این هنرمند صرف طراحی این اثر شد. بیان روح عصیان حواریون در این اثر نشانگر روحیه روان‌شناسانه اوست. حالت نگاه وحشت‌زده تک‌تک این افراد به مسیح از زیبایی خاصی برخوردار است. نور خفیفی که در اثر سایه

رنگ لباس‌ها به لیوان‌های آب داده شده و یا سایه‌های زیرکانه رومی‌زی حاکی از زیبایی و دقت عمل و مهارت این استاد نقاشی است. اما عدم اختلاط رنگ‌ها با گچ‌ها، به ورقه‌ورقه شدن هنر داوینچی پس از ۲۰ سال منجر شد. گیورگو واساری، استاد نقاشی، هنگام بازدید از شام آخر در سال ۱۵۵۶ انجام داد، به این مسأله اشاره کرد که متأسفانه به خاطر عدم مراقبت صحیح از این اثر نمی‌توان آن را به گونه درستی مشاهده کرد و تنها به صورت یک لکه مبهم و نامشخص قابل رویت است.

اکنون پس از گذشت ۲۲ سال درهای صومعه بار

دیگر به روی مردم گشوده شده و این معجزه میلانی با کمک همان رنگ‌های اصلی در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته است. بر اساس برآورد متخصصان تاکنون تعمیر و مرمت شام آخر مبلغی بالغ بر هفت میلیون مارک را شامل شده و هنوز هزینه نهایی برآورد نشده است.

مرمت‌کاران با کمک میکروسکوپ، تیغه مخصوص، پنس و مواد حل‌کننده موفق شده‌اند حواریون را از زیر رنگ‌های قبلی، که در واقع حکایت از نوعی سرهم‌بندی داشت، نجات دهند. آن‌ها قارچ‌های چسبیده در داخل شکاف‌ها را تراشیدند و چسب‌های روی نقاشی توسط متخصصان زوده و سوراخ‌ها کاملاً بتونه شد. سرانجام اثر آماده مرمت و بازسازی از سوی متخصصان فن گردید، و صورت تعداد زیادی از حواریون از زیر مرمت‌ها و رنگ‌های قبلی به حالت اولیه و واقعی خود بازگشت.

خانم پنین برامبیل، رئیس بخش مرمت اظهار می‌دارد: «ما متوجه شدیم، چهره سیمون، یکی از حواریون که در حاشیه سمت راست قرار دارد، به صورت کاملاً نیم‌رخ نشان داده شده اما در اصل داوینچی او را به صورت سه رخ نقاشی کرده بود. تمامی چهره‌ها از فرم اصلی خود خارج شده بودند. مثلاً موهای ماتیوس به رنگ مشکی تبدیل یافته بود.»

تعمیر این نقاشی که از سوی جیمز بک، منتقد هنری، مورد انتقاد قرار گرفته، خشم برونوکونتاردی، بالاترین مقام مسئول اهل میلان در زمینه محافظت از آثار قدیمی را برانگیخته است. او در این مورد با عصبانیت اظهار می‌دارد: «اجازه بحث‌های آکادمیک، آن‌هم بیشتر از سوی افرادی همچون جیمز بک، را در این زمینه نخواهم داد. اگر در ایتالیا تا این حد به مرمت و بازسازی آثار هنری بها نداده بودند، تمامی آن‌ها تاکنون از بین رفته بودند.»

برای محافظت از شام آخر، آن را در راهرویی شیشه‌ای قرار داده‌اند. درهای دوجداره از ورود خاک به سالن محافظت کرده و نصب دستگاه تصفیه هوا مانع از ورود آلودگی است. بزرگترین دشمن این اثر رطوبت است که از طریق کف زمین به دیوارها نفوذ یافته و به خاطر عرق بدن بازدیدکنندگان در فضا پخش می‌شود. وزیر فرهنگ ایتالیا، خانم جیوانا ملاندردی از این کار به عنوان مهم‌ترین تعمیر و مرمت قرن بیستم یاد می‌کند. او می‌گوید: «اکنون نحوه بیان چهره‌ها، آن‌گونه که فدریکو بورومو، کار دینال میلانی حدود ۳۸۰ سال پیش عنوان می‌کرد، مشخص شده است. در آن می‌توان خشم، سکوت، حیرت، تعجب و حتی درماندگی را در چهره حواریون مشاهده کرد. چیزی که دیگران نیز به آن اعتراف کرده‌اند.»